

primul e aparține rădăcinii. Falsificatorul a socotit că poate intercala această «terminație» și la alte nume de popoare.

Din punct de vedere diplomatic, Ioan Bogdan arată, întocmai ca în comunicarea sa de la Academia Română, că formularul nu se potrivește cu acela al diplomelor rusești din secolul XII, ci este alcătuit după acela al actelor haliciene și slavo-moldovenesti din secolele XIV—XV.

Din punctul de vedere al criticii istorice, Ioan Bogdan observă că autorul falsului cunoștea și folosea pasajele din cronicile rusești, în special din cronică Ipatie, privitoare la Ivan Rostislavici, dar totuși îi scapă unele anacronisme și greșeli istorice. Titulatura lui Ivanko din diploma falsă, «cneaz Berladnik din scaunul Haliciului», nu este lămurită, ea poate arăta atât originea, cât și o dependență feudală. Dar Ivanko, prin părinții săi, nu avea nici un drept asupra Haliciului și nici nu se afla în relații de dependență feudală, la Bîrlad, cu cei doi cnezi de Halici din vremea lui, Vladimirko și apoi Iaroslav, cu care era în stare de război. Mai grav este anacronismul aflat în diplomă despre scaunul Haliciului. Diploma bîrlădeană este datată din anul 1134, iar stabilirea «scaunului» cnezatului Rusiei de sud-vest la Halici are loc abia în 1141¹. Altfel, textul diplomei este o parafrază a faptelor expuse în Letopisețul Ipatie. Răspunzînd lui Ilovaiski asupra motivului alcătuirii acestui falsificat, Ioan Bogdan afirmă că este vorba de o diplomă, privilegiu comercial, menită «să arate că încă din secolul XII existau state românești, dar în strînsă dependență de Rusia». Slavistul român înlătură în acest chip un argument pe care se bazau istoricii ce susțin asemenea ipoteze cu tendințe politice. El nu arată anume pe cine bănuia ca autor al falsului, dar ultima frază citată indică destul de clar pe Alexandru Hasdeu².

Darea de seamă asupra discuțiilor congresului arată că, după Ioan Bogdan nimeni n-a mai luat parte la discuție și nici nu s-a mai adus vreun argument împotriva expunerii învățatului român.

Studiul mai amănunțit al împrejurărilor în care a scris Ioan Bogdan comunicarea filologică și istorică asupra autenticității diplomei bîrlădene din 1134 n-are numai o valoare biografică și bibliografică, ci se raportează la istoria relațiilor ruso-române în epoca feudalismului timpuriu. I. Bogdan înlătură un document răstălmăcit în diferite chipuri, pînă chiar și pe teren politic. Dovădirea de către slavistul român se întemeiază nu numai pe argumente filologice și istorice, dar și pe o sumă de alte considerații, între care renunțarea lui B. P. Hasdeu la susținerea autenticității actului. Din desfășurarea discuțiilor asupra acestei chestiuni, la cel de-al optulea congres arheologic din Moscova, ni se pare evident că în această discuție I. Bogdan a avut ultimul cuvînt, hotărîtor din punct de vedere științific, răspunzînd adversarilor și combătînd cele spuse de susținătorii falsului.

¹ I. Bogdan fixează acest fapt în anul 1144, dar istoriografia sovietică datează această, strămutare a scaunului în anul 1141. Cf. *Очерки истории СССР, IX—XIII вв.*, p. 367.

² Textul integral al comunicării lui Ioan Bogdan ținut la congresul arheologic din Moscova în 1890 se află între hîrțile rămase de la regretatul slavist și va fi publicat în volumul de *Opere alese*, îngrijit de G. Mihăilă.